

# РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НЕЙТРАЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МЕДІАЦІЇ КОНФЛІКТІВ

**Каюмова О.Ф.,**

*студент кафедри психології,  
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

*e-mail: kayumova@ukr.net,*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3960-8649>*

Нейтральність медіатора є одним з основних принципів процесу медіації. Обов'язок дотримання цього принципу належить до основ процесу медіації. Медіатор повинен зберігати нейтральність при підготовці до медіації та в ході самого процесу. Частково до нейтральності відноситься можливість сторін брати активну участь у виборі медіатора. Обов'язок медіатора повідомити сторонам про обставини, що перешкоджають його нейтральності, добровільність участі в медіації. Такими обставинами можуть бути близькі або родинні стосунки з однією з сторін спору, пряма або непряма зацікавленість у вирішенні спору певним чином, а також інші обставини, які, на особисту думку медіатора, можуть змусити його діяти в ході процедури медіації в інтересах однієї зі сторін.

Терміни «нейтральність» зазвичай зустрічаються в стандартах багатьох професійних посередницьких організацій. Дотримання нейтральної позиції допомагає встановити довіру. Якщо медіатор не може підтримувати нейтральну позицію, етичні кодекси і стандарти практики вимагають, щоб він відмовився від участі в процесі медіації. Важливо відзначити, що нейтральність має багато різних значень і що в контексті медіації зазвичай використовується кілька різних понять нейтральності.

Різні досвідчені медіатори по різному визначають «нейтральність». Наприклад, Роберт Бенджамін, практикуючий медіатор з 1975 року, визначає «нейтральність», як:

- медіатор не втручається в суть спору
- медіатор зберігає байдужість до благополуччя клієнтів
- не має відношення зі сторонами поза процесом посередництва
- не буде намагатися змінити баланс сил між сторонами
- не зацікавлений в результаті
- не переймається впливом конфлікту на сторони, які не беруть участі в медіації [1].

Кевін Гібсон вказує, що «нейтральність» - суб'єктивна. Те, що вважається справедливим однією стороною, може різко відрізнятися від того, що вважається справедливим іншою стороною, хоча обидві точки зору однаково переконливі, але протилежать одна одній. Він визначає наступні напрямки прояви нейтральності:

Нейтральність як неупередженість. Мається на увазі, що медіатор повинен бути вільний від упередженості і повинен відкладати в сторону свої думки, почуття.

Нейтральність як рівновіддаленість. В центрі ідея, що медіатор повинен намагатися приділяти однакову увагу кожній стороні.

Нейтральність як практика в дискурсі. Медіатор формує процес таким чином, щоб у всіх сторін була можливість розповісти свою історію таким чином, щоб це не сприяло їх власної легітимізації. Медіатор дає кожній стороні можливість розповісти про свої позиції і проблеми, а потім переглянути ці питання більш нейтральним чином, щоб сторони з більшою ймовірністю вислухали і зрозуміли точку зору іншої сторони. Медіатор допомагає сторонам вивчити варіанти врегулювання і перейти до вирішення, до якого всі можуть домовитися. Нейтральність означає, що медіатор, не повинен бути зацікавлений в просуванні цілей і позицій будь-якої залученої сторони [2].

Досвідчений практикуючий медіатор, Рейчел Філд зазначає, що термін «нейтралітет» охоплює «такі питання, як

- відсутність інтересу до результату конфлікту,
- відсутність упередженості по відношенню до однієї зі сторін,
- відсутність попереднього знання конфлікту і / або сторін,
- відсутність суджень про сторони конфлікту і їх суперечки [3].

Одна з основних труднощів, пов'язаних з поняттям нейтральності, полягає в тому, що на практиці часто неясно, що означає бути нейтральною особою. І поняття нейтральності є дуже широким і не конкретним.

А чи можуть медіатори і чи повинні вони бути насправді нейтральними в будь-якому або в усіх конфліктах? Чи є нейтральність досяжною метою для медіатора? Чи може хто-небудь бути нейтральним в розпал інтенсивного конфлікту?

Автор притримується думки щодо нейтральності є дуже умовною під час проведення медіації. Наприклад, будь-яка дія з боку медіатора включає в себе оціночні судження про те, як зробити процес медіації більш продуктивним або про те, як досягти прийнятної угоди між сторонами. Також медіатор визначає питання, які варто задати і тим самим направляють в різні сторони процес знаходження рішення. Медіатор так чи інакше впливає на процес медіації. Іноді медіатор задає не тільки питання, а також використовує аргументи і логічний ряд для перефразування однієї зі сторін. А це автоматично означає - активна позиція медіатора. І все це автоматично ставить під сумнів нейтральність.

Медіатор повинен остерігатися упередженості або упереджень щодо особистих якостей сторін і докладати всіх зусиль для неупередженого ведення процесу. Однак очікувати, що медіатор буде позбавлений цінностей, забобонів і переконань, нереально. Більш того, бувають випадки, коли зусилля медіатора направляти процес в певному напрямку надзвичайно важливі.

Що робити медіатору для збереження нейтральності? Перш ніж почати процес медіації, медіатор повинен спробувати уточнити значення «нейтральності». Це допомагає збільшити ймовірність, що сторони не будуть вступати в процес з нереальними очікуваннями. Якщо медіатор не пояснює що означає «нейтральність» він може спотворити вигляд послуги, яку збирається надавати конфліктуючим сторонам. Також якщо медіатор буде прихильний «суворій нейтральності», то він тим самим позбавляє себе можливості дати

сторонам те, що вони очікують. Часто сторони хочуть, щоб хтось вислухав і підтвердив їх заклопотаність і допоміг їм знайти найкраще можливе рішення. Вони можуть також хотіти, щоб медіатор допоміг уникнути угоди, якщо вона буде несправедливою, недобросовісною або не можливою в реалізації [4].

Окреме питання, що робити медіатору якщо він спостерігає, що одна зі сторін домінує і пригнічує іншу сторону.

Якщо медіатор вважає, що існує дисбаланс сил, чи повинен він спробувати вирішити цю проблему? Деякі визначення нейтральності кажуть «ні», тому що це порушує кодекс поведінки медіатора. І в той же час практикуючі медіатори кажуть, що для досягнення справедливого врегулювання конфлікту необхідний рівномірний баланс сторін. Так що ж робити медіатору? Можливе рішення - направляти процес комунікації таким чином, щоб у всіх сторін була реальна можливість брати участь в ухваленні рішень. При цьому існує конфлікт тому будь-які зусилля з боку медіатора щодо усунення дисбалансу між сторонами будуть суперечити принципу нейтральності. Дії в якості прямого захисника більш слабкої сторони ставить під загрозу неупередженість і нейтральність [4].

У нейтрального медіатора мало простору для надання необхідної підтримки тій чи іншій стороні, і він може бути не в змозі висловити будь-які побоювання з приводу угоди. Таким чином, у випадках, коли влада розподіляється нерівномірно, нейтральна позиція може просто дозволити домінувати одній групі над іншою і привести до результату, який не буде виконуватися.

Роберт Бенджамін пропонує до терміну «неупереджений» або «нейтральний» додавати «збалансований». Збалансований медіатор несе відповідальність за захист обох сторін. Він має право ставити питання сторонам про їх поглядах і розглядати будь-які обставини, які заважають ефективному і довгостроковій угоді [1].

Гібсон, Томпсон і Базерман відходять від ідеї, що медіатори повинні бути нейтральними, і замість цього підкреслюють, що медіатори повинні захищати себе від певних упереджень. Вони стверджують, що центральна роль медіатора полягає не в тому, щоб не брати участь в розгляді, а в тому, щоб надавати симетричні, раціональні рекомендації кожній стороні. Хоча вони згодні з тим, що медіаторам слід дотримуватися обережності, щоб уникнути помилок. Медіатори повинні активно брати участь в переговорах, щоб сприяти досягненню оптимального угоди між сторонами. Мета полягає не в тому, щоб прийти до рішення, з яким усі сторони можуть погодитися, а в тому, щоб розробити найкраще можливе рішення. Ці автори рекомендують те, що вони називають «симетричним розпорядчим радою», в якості альтернативи нейтралітету [2].

Як зрозуміти медіатору, що він втратив нейтральність? Медіатор починає відчувати якісь почуття в процесі медіації: гнів, жалість, обурення, полегшення, заспокоєння. Якщо медіатор ловить себе на таких переживаннях в процесі, значить, загорівся маячок: проблеми з нейтральністю. Тому що, крім інтересу і цікавості, нічого більше в процесі не повинно турбувати медіатора.

Автор пропонує наступний алгоритм дій, якщо медіатор зловив себе на проживанні сильних емоцій в процесі медіації:

- Запропонувати зробити коротку перерву.

- Переключити увагу з причини гніву, смутку чи радості на їх зовнішні прояви - вираз обличчя. Найпростіший, але ефективний спосіб емоційної саморегуляції - розслаблення мимічної мускулатури. Навчившись розслабляти лицьові м'язи, а також довільно і свідомо контролювати їх стан, можна навчитися управляти і відповідними емоціями.

- Важливим резервом в стабілізації свого емоційного стану є дихальні вправи. Сенс дихальних вправ полягає в свідомому контролі за ритмом, частотою, глибиною дихання. Різні типи ритмічного дихання включають затримки дихання різної тривалості і варіювання вдиху і видиху.

- Задати собі питання, що саме викликало ті або інші емоції? І проаналізувати в який момент був втрачений нейтральність. Аналіз дозволить в майбутньому мінімізувати ризик повторення.

**Список використаних джерел:**

1. *Mediation and conflict management services.* - [Електронний ресурс] <http://www.rbenjamin.com/index.cfm>
2. Kevin Gibson, *Confidentiality in Mediation: A Moral Reassessment*, 1992 J. Disp. Resol. (1992)
3. *Neutrality and Power: Myths and Reality.* Rachael Field [Електронний ресурс] <https://www.mediate.com/articles/fieldr.cfm>
4. *Український центр медіації* [Електронний ресурс] <http://www.ukrmediation.com.ua/>